

บทที่ 3

เก็บของในคลังสินค้า (WAREHOUSING)

เก็บของในคลังสินค้าคืออะไร

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเราได้ให้คำจำกัดความคำว่า “เก็บของในคลังสินค้า” ไว้ แต่เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติในลักษณะนี้ (เริ่มแต่มาตรา 770 ถึงมาตรา 796) แล้วพอจะกล่าวได้ว่า เก็บของในคลังสินค้า คือ สัญญาที่ประกอบด้วยคู่สัญญา 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า นายคลังสินค้า อีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ฝาก โดยคู่สัญญาตกลงกันให้นายคลังสินค้าเป็นผู้รับเก็บรักษาสินค้าของผู้ฝากไว้ในคลังสินค้า และเมื่อผู้ฝากต้องการ นายคลังสินค้าจะออกใบรับของคลังสินค้ากับประทวนสินค้าให้แก่ผู้ฝาก เพื่อผู้ฝากจะได้โอนหรือจำหน่ายสินค้าต่อไปได้ ส่วนผู้ฝากตกลงจะให้บำเหน็จค่าฝากแก่นายคลังสินค้าตามทางค้าปกติของเขา*

ดังได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ว่า เก็บของในคลังสินค้าเป็นสัญญาฝากทรัพย์สินชนิดหนึ่ง แต่ก็มีลักษณะพิเศษไปจากฝากทรัพย์สินธรรมดาอยู่บางประการ คือ

1. วัตถุประสงค์สัญญาฝากทรัพย์สินได้แก่ทรัพย์สินทั้งปวง แต่ในสัญญาเก็บของในคลังสินค้า วัตถุประสงค์ต้องเป็นสินค้า

* เก็บของในคลังสินค้าเป็นที่แพร่หลายในสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายเขียนไว้ในลักษณะเป็นประมวลที่เรียกว่า Uniform Commercial Code, The American Law Institute, National Conference of Commissioners on Uniform State Laws, 1962 Official Text with Comments โดยบัญญัติไว้ใน Article 7 ตั้งแต่ Part 1-Part 6, Section 101-603, pp. 479-534 ผู้สนใจรายละเอียดศึกษาได้จาก Code ดังกล่าวนี้นี้ แต่อย่างไรก็ดี บทสรุปของเรื่องนี้ก็ไม่ต่างกับกฎหมายไทยในเนื้อหา กล่าวคือ ตัวจักรสำคัญในเรื่องนี้นอกจากจะมีผู้ฝากแล้วก็มีคลังสินค้า (Warehouse) ใบรับของคลังสินค้า (Warehouse Receipt) และนายคลังสินค้า (Warehouseman) เช่นเดียวกัน ดังที่ Cochran's Law Lexicon, 4th edition, Cincinnati.: The W.H. Anderson Company, 1966 ให้คำจำกัดความไว้ที่น่าฟังในหน้า 306 ว่า “Warehouse, a place for receiving and storing goods and merchandise for hire. The warehouseman is bound to use ordinary diligence in preserving such goods.

Warehouse receipt, one given on the receipt of goods in a warehouse, by the terms of which the warehouseman agrees to deliver the goods to the person depositing them, or his assignees. The assignment of such a receipt, and its presentation to and acknowledgment by the warehouseman, operates as a delivery of the goods described.”

2. สัญญาฝากทรัพย์สิน ผู้รับฝากจะเรียกบำเหน็จค่าฝากหรือไม่ก็ได้ แต่สัญญาเก็บของในคลังสินค้านั้น ผู้รับฝาก (นายคลังสินค้า) ทำการรับฝากเพื่อบำเหน็จเป็นทางค่าปกติของตน ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 770 ว่า

“อันว่านายคลังสินค้านั้น ถือบุคคลผู้รับทำการเก็บรักษาสินค้าเพื่อบำเหน็จเป็นทางค่าปกติของตน”

3. สถานที่ใช้เก็บสินค้าตามสัญญาฝากทรัพย์สินธรรมดาจะเป็นที่ใดก็ได้ แต่สถานที่เก็บสินค้าในสัญญาเก็บของในคลังสินค้านั้น จะต้องเป็นคลังสินค้า (warehouse) เท่านั้น

4. สัญญาฝากทรัพย์สินนั้น ผู้รับฝากจะทำหลักฐานเป็นหนังสือให้ไว้กับผู้ฝากหรือไม่ก็ได้ถ้าทำไว้หลักฐานดังกล่าวมีประโยชน์ก็แต่เฉพาะทำให้สามารถพิสูจน์ต่อศาลได้ว่า ได้มีการฝากทรัพย์สินกันจริงเท่านั้น แต่สำหรับการเก็บของในคลังสินค้า ถ้าผู้ฝากต้องการ นายคลังสินค้าจะต้องออกใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าให้ เอกสารทั้ง 2 ฉบับนี้ นอกจากจะเป็นหลักฐานสามารถพิสูจน์สัญญาเก็บของในคลังสินค้าได้แล้ว ยังมีลักษณะพิเศษที่ใบรับของคลังสินค้าใช้เป็นเครื่องมือแห่งการโอนสินค้าที่ฝากได้และประทวนสินค้าใช้เป็นเครื่องมือแห่งการนำสินค้าที่ฝากไว้นั้นได้

ต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์อันเป็นรายละเอียดของสัญญาเก็บของในคลังสินค้าซึ่งขอแยกพิจารณาเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

1. สิทธิและหน้าที่ของนายคลังสินค้า
2. ใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า

1. สิทธิและหน้าที่ของนายคลังสินค้า

1.1 สิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้รับฝาก

มาตรา 771 บทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยฝากทรัพย์สินนั้น ท่านให้นำมาใช้บังคับแก่การเก็บของในคลังสินค้าด้วย เพียงเท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติในลักษณะนี้

จากบทบัญญัตินี้ หมายความว่า ในกรณีที่ไม่มีกล่าวไว้ในลักษณะเก็บของในคลังสินค้าก็ให้นำบทบัญญัติในลักษณะฝากทรัพย์สินมาใช้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีบทบัญญัติกล่าวไว้ โดยเฉพาะในลักษณะเก็บของในคลังสินค้านี้แตกต่างไปจากบทบัญญัติในลักษณะฝากทรัพย์สินแล้ว จะนำบทบัญญัติฝากทรัพย์สินในส่วนที่มีข้อความขัดกันนั้นมาใช้ไม่ได้ และสำหรับสิทธิและหน้าที่ของนายคลังสินค้าที่เราอาจนำบทบัญญัติในเรื่องฝากทรัพย์สินมาใช้ได้นั้นก็เช่น

กรณีนายคลังสินค้าเอาสินค้าที่ฝากไปใช้สอยหรือเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 660 หรือกรณีนายคลังสินค้ามีหน้าที่ต้องแจ้งต่อผู้ฝากโดยพลันเพราะเหตุที่มีบุคคลภายนอกมาอ้างว่าตนมีสิทธิในสินค้าที่ฝาก ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 661 เช่นนี้เป็นต้น

1.2 สิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ขนส่งในสัญญารับขน

มาตรา 772 บทบัญญัติมาตรา 616, 619, 623, 625, 630, 631, และ 632 อันว่าด้วยการรับขนนั้น ท่านให้นำมาใช้บังคับแก่การเก็บของในคลังสินค้า อนุโลมตามควรแก่บทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ในเรื่องการรับขนที่นำมาใช้กับการเก็บของในคลังสินค้านี้ อาจแยกออกได้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของนายคลังสินค้าอย่างหนึ่งและหน้าที่ของนายคลังสินค้าอีกอย่างหนึ่ง

1.2.1 สิทธิของนายคลังสินค้า

(1) สิทธิเรียกค่าเสียหายจากผู้ฝากได้ในเมื่อสินค้าที่ฝากมีสภาพอันจะก่อให้เกิดอันตรายได้ เช่น ดินระเบิด หรือมีสภาพเกลือกจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินได้ เช่น ของเน่าหรือของที่อาจเปราะเหมือนของที่อยู่ใกล้ ๆ ได้ แต่ผู้ฝากหาได้แสดงสภาพนั้นไว้ก่อนไม่ แล้วได้เกิดความเสียหายเพราะสภาพนั้นขึ้น (อนุโลมตามมาตรา 619)

(2) สิทธิยึดหน่วงสินค้าที่ฝากไว้เพื่อประกันการใช้เงินค่าเก็บรักษา (อนุโลมตามมาตรา 630)

(3) ถ้าหาตัวผู้มีสิทธิรับสินค้าไม่พบก็ดี หรือถ้าผู้มีสิทธิรับสินค้าบอกปิดไม่ยอมรับมอบสินค้าก็ดี นายคลังสินค้าต้องบอกกล่าวไปยังผู้ฝากทันที และถามเอาคำสั่งของผู้ฝาก ถ้าหากว่าพฤติการณ์ชัดเจนว่า ไม่สามารถจะทำได้ดังนั้นก็ดี หรือถ้าผู้ฝากละเลยเสียไม่ส่งคำสั่งมาในเวลาอันสมควรก็ดี หรือส่งมาเป็นคำสั่งอันไม่อาจปฏิบัติให้เป็นไปได้ก็ดี นายคลังสินค้าก็มีสิทธิที่จะเอาสินค้าไปฝากไว้ ณ สำนักงานฝากทรัพย์สินได้ แต่เมื่อฝากเช่นนั้นแล้ว นายคลังสินค้าต้องบอกกล่าวแก่ผู้ฝากหรือผู้มีสิทธิรับสินค้าโดยมิชักช้า เว้นแต่ไม่สามารถจะทำได้ (อนุโลมตามมาตรา 631 วรรค 1, 2, และ 4)

(4) ถ้าสินค้าที่ฝากเป็นลหุภัณฑ์ของสดเสียได้ (perishable) และการหน่วงช้าไว้ย่อมเป็นการเสี่ยงความเสียหายก็ดี หรือถ้าราคาของนั้นดูไม่น่าจะคุ้มค่าเก็บรักษาก็ดี นายคลังสินค้าจะเอาสินค้านั้นออกขายทอดตลาดเสียก็ได้ แต่ต้องบอกกล่าวแก่ผู้ฝากหรือผู้มีสิทธิรับสินค้าโดยมิชักช้า (อนุโลมตามมาตรา 631 วรรค 3 และ 4)

(5) เมื่อเอาสินค้าออกขายทอดตลาดแล้ว ได้เงินจำนวนสุทธิเท่าใด นายคลังสินค้ามีสิทธิหักไว้เป็นค่าเก็บรักษาสินค้านั้น ถ้ายังมีเงินเหลืออยู่อีกเท่าใด นายคลังสินค้าต้องส่งมอบให้แก่ผู้มีสิทธิรับสินค้านั้น (อนุโลมตามมาตรา 632)

1.2.2 หน้าที่ของนายคลังสินค้า

(1) นายคลังสินค้าจะต้องรับผิดชอบในการที่สินค้าที่ผู้ฝาก ได้ฝากไว้แก่ตนนั้นสูญหายหรือบุบสลาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการสูญหายหรือบุบสลายนั้นเกิดแต่

ก. เหตุสุดวิสัย

ข. สภาพแห่งสินค้านั้นเอง หรือ

ค. เกิดเพราะความผิดของผู้ฝาก (อนุโลมตามมาตรา 616)

(2) ความรับผิดชอบของนายคลังสินค้านั้นสิ้นสุดลงเมื่อผู้ฝากได้รับเอาสินค้าไว้แล้วโดยไม่ขัดข้อง และได้ใช้คำรักษาแล้ว แต่ถ้าความสูญหายหรือบุบสลายเห็นไม่ได้แต่สภาพภายนอกแห่งสินค้านั้น ความรับผิดชอบของนายคลังสินค้าจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้ฝากไม่บอกกล่าวแก่นายคลังสินค้าภายในแปดวันนับแต่วันส่งมอบ แต่ถ้าความสูญหายหรือบุบสลายแห่งสินค้าเนื่องมาจากการทุจริต หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของนายคลังสินค้าแล้ว นายคลังสินค้าหาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ (อนุโลมตามมาตรา 623)

(3) ถ้ามีการบันทึกลงในเอกสารซึ่งนายคลังสินค้าออกให้แก่ผู้ฝากนั้นถ้ามีข้อความยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของนายคลังสินค้าประการใด ความนั้นเป็นโมฆะ เว้นแต่ผู้ฝากจะได้แสดงความตกลงด้วยชัดแจ้งในการยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดชอบเช่นนั้น (อนุโลมตามมาตรา 625)

1.3 หน้าที่ของนายคลังสินค้าในการให้ความสะดวกแก่ผู้ทรงใบรับของคลังสินค้า และผู้ทรงประทวนสินค้า

มาตรา 773 นายคลังสินค้าจะต้องยอมให้ผู้ทรงใบรับของคลังสินค้า หรือผู้ทรงประทวนสินค้าตรวจสินค้าและเอาตัวอย่างไปได้ ในเวลาอันควร ระหว่างเวลาทำงานทุกเมื่อ

เนื่องจากผู้ทรงใบรับของคลังสินค้าหรือผู้ทรงประทวนสินค้าเป็นผู้มีสิทธิในสินค้าตามใบรับของคลังสินค้าหรือตามประทวนสินค้า นายคลังสินค้าจึงมีหน้าที่ต้องยอมให้เขาตรวจสินค้าและเอาตัวอย่างสินค้าไปได้ทุกเมื่อในเวลาอันควรระหว่างเวลาทำงาน

1.4 สิทธิและหน้าที่ของนายคลังสินค้าเมื่อเลิกสัญญา

มาตรา 774 นายคลังสินค้าจะเรียกให้ผู้ฝากถอนสินค้าไปก่อนสิ้นระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ นั้น ท่านว่าหาอาจทำได้ไม่ ถ้าไม่มีกำหนดเวลาส่งคืนสินค้า นายคลังสินค้าจะส่งคืน

ได้ต่อเมื่อบอกกล่าวให้ผู้ฝากทราบล่วงหน้าเดือนหนึ่ง แต่ท่านมิให้ผู้ฝากต้องถูกบังคับให้ถอน
สินค้าไปก่อนเวลาล่วงแล้วสองเดือนนับแต่วันที่ได้ส่งมอบฝากไว้

1.4.1 กรณีกำหนดระยะเวลาถอนสินค้า

ตามนัยมาตรา 774 ตอนแรก จะเห็นได้ว่าในกรณีฝากสินค้าไว้ในคลังสินค้าโดยมี
กำหนดเวลานั้น นายคลังสินค้าไม่มีทางจะเรียกให้ผู้ฝากถอนสินค้าไปก่อนสิ้นระยะเวลา
ที่ตกลงกันไว้เลย ซึ่งผิดกับกรณีฝากทรัพย์สินธรรมดาแม้จะมีกำหนดเวลาในการฝากทรัพย์สินไว้
ผู้รับฝากก็อาจจะคืนทรัพย์สินก่อนถึงเวลากำหนดได้ ถ้ามีเหตุจำเป็นอันมิอาจจะก้าวล่วง
เสียได้ (มาตรา 662)

1.4.2 กรณีไม่ได้กำหนดระยะเวลาถอนสินค้า

เรื่องการฝากทรัพย์สินธรรมดานั้น ถ้าเป็นการฝากที่ไม่มีกำหนดเวลาไว้ว่าจะพึงคืน
ทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเมื่อไรแล้ว ผู้รับฝากอาจคืนทรัพย์สินนั้นได้ทุกเมื่อ (มาตรา 664) แต่
สำหรับการเก็บของในคลังสินค้านั้น แม้มิได้กำหนดระยะเวลาส่งคืนสินค้า นายคลังสินค้า
ก็มิอาจส่งคืนสินค้าได้ทุกเมื่อ นายคลังสินค้าจะบังคับส่งคืนสินค้าได้ก็ต่อเมื่อ

- (1) บอกกล่าวให้ผู้ฝากทราบล่วงหน้า 1 เดือน และ
- (2) ได้รักษาสินค้านั้นมาแล้วอย่างน้อยสองเดือน

2. ไบรรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า

เกี่ยวกับหัวข้อนี้ ขอแยกกล่าวตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 การออกไบรรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า (มาตรา 775, 783, 796)
- 2.2 การโอนสินค้า (มาตรา 776, 784)
- 2.3 ลักษณะของไบรรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า (มาตรา 778, 779)
- 2.4 การจำหน่าย (มาตรา 777, 780, 781, 782, 785, 786, 787)
- 2.5 การรับสินค้า (มาตรา 788, 789)
- 2.6 การขายทอดตลาด (มาตรา 790, 791, 792, 793, 794)
- 2.7 การนำบทบัญญัติว่าด้วยตัวเงินมาใช้ (มาตรา 795)

2.1 การออกใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า

2.1.1 ออกให้เมื่อผู้ฝากต้องการ

มาตรา 775 ถ้าผู้ฝากต้องการไซ้ นายคลังสินค้าต้องส่งมอบเอกสารซึ่งเอาออกจากทะเบียนมีต้นขั้วเฉพาะการอันมีใบรับของคลังสินค้าฉบับหนึ่ง และประทวนสินค้าฉบับหนึ่งให้แก่ผู้ฝาก

บทบัญญัติมาตรานี้ เป็นบทบังคับให้นายคลังสินค้าต้องออกใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าให้แก่ผู้ฝากเมื่อเขาต้องการ และเป็นบทที่กำหนดให้เอกสารดังกล่าวต้องมีต้นขั้วด้วยเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ

2.1.2 ออกให้ใหม่เป็นหลายส่วน

มาตรา 783 ผู้ทรงเอกสารอันมีทั้งใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้านั้น จะให้นายคลังสินค้าแยกสินค้าที่เก็บรักษาไว้ออกเป็นหลายส่วน และให้ส่งมอบเอกสารแก่ตนส่วนละใบก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ผู้ทรงเอกสารต้องคืนเอกสารเดิมแก่นายคลังสินค้า

อนึ่ง ค่าใช้จ่ายในการแยกสินค้าและการส่งมอบเอกสารใหม่นั้น ผู้ทรงเอกสารต้องรับใช้

กรที่กฎหมายให้แยกสินค้าออกเป็นส่วนและออกใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าเป็นส่วน ๆ ได้นี้ ก็เพื่อประโยชน์แก่ผู้ฝากในการที่จะโอนหรือสลักหลังจำหน่ายสินค้าเป็นส่วน ๆ ได้ตามความประสงค์ของผู้จะรับโอนหรือรับจำหน่ายสินค้านั้น

2.1.3 ออกให้ใหม่เพราะเอกสารเดิมสูญหาย

มาตรา 796 ถ้าเอกสารมีทั้งใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า หรือแต่อย่างหนึ่งอย่างใดสูญหายไป เมื่อผู้ทรงเอกสารนั้น ๆ ให้ประกันตามสมควรแล้ว จะให้นายคลังสินค้าออกให้ใหม่ก็ได้

ในกรณีเช่นนี้นายคลังสินค้าต้องจดหมายลงไว้ในต้นขั้วเป็นสำคัญ

เป็นเรื่องธรรมดา เมื่อใบรับของคลังสินค้าอันเป็นเครื่องมือให้ความสะดวกในการโอนสินค้า และประทวนสินค้าซึ่งเป็นเครื่องมือให้ความสะดวกแก่ผู้ฝากในการจำหน่ายสินค้าสูญหายไปก็ควรเปิดโอกาสให้ผู้ฝากได้รับเอกสารซึ่งเป็นเครื่องมือให้ความสะดวกแก่ตนฉบับใหม่ได้ ซึ่งกฎหมายก็ได้กำหนดวิธีการให้นายคลังสินค้าต้องจดแจ้งไว้ในต้นขั้ว ตลอดทั้งให้ผู้ฝากให้ประกันแก่ตนด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อให้มีหลักฐานไว้ และป้องกันการคดโกงด้วย

2.2 การโอนสินค้า

2.2.1 สิทธิของผู้ฝากในการโอนสินค้า

มาตรา 776 อันโบรรับของคลังสินค้านั้น ย่อมให้สิทธิแก่ผู้ฝากที่จะสลักหลังโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าไปเป็นของผู้อื่นได้

จากบทบัญญัติมาตรานี้ ทำให้ผู้ฝากอาจโอนสินค้าที่ฝากไว้ให้ผู้อื่นได้โดยไม่ต้องส่งมอบสินค้า กล่าวคือ เมื่อผู้ฝากได้สลักหลังและมอบโบรรับของคลังสินค้าให้ผู้อื่นไปแล้ว ย่อมมีผลทำให้ทายคลังสินค้าต้องมีหน้าที่คืนสินค้าที่ฝากให้แก่ผู้รับโอน

2.2.2 วิธีการโอนสินค้า

มาตรา 784 กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่เก็บรักษาไว้นั้น ท่านว่าอาจโอนได้แต่ด้วยสลักหลังโบรรับของคลังสินค้าเท่านั้น

บทบัญญัติมาตรานี้ กำหนดให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่เก็บรักษาไว้ในคลังสินค้าโอนเปลี่ยนมือไปได้เฉพาะโดยการสลักหลังโบรรับของคลังสินค้าเท่านั้น ฉะนั้น ตราใบใดที่สินค้ายังเก็บรักษาอยู่ในคลังสินค้า คือผู้ฝากยังไม่ได้รับเอาออกมาจากคลังสินค้า ตราบนั้น การโอนกรรมสิทธิ์เปลี่ยนมือในสินค้านั้นจึงทำได้แต่เพียงอย่างเดียวคือ โอนกรรมสิทธิ์โดยการสลักหลังลงในโบรรับของคลังสินค้าเท่านั้น จะโอนโดยวิธีอื่นไม่ได้ แต่ในกรณีที่เจ้าของสินค้าไปรับเอาสินค้ามาจากคลังสินค้าแล้ว กรณีเช่นนี้จะโอนขายหรือจำหน่ายไปโดยวิธีอื่นใดก็ย่อมทำได้ เพราะไม่ใช่การโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่เก็บรักษาไว้ในคลังสินค้าเสียแล้ว จึงไม่อยู่ในบังคับมาตรา 784

2.3 ลักษณะของโบรรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า

2.3.1 รายการโดยทั่วไป

มาตรา 778 โบรรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าต้องมีเลขลำดับตรงกันกับเลขในต้นขั้ว และลงลายมือชื่อของนายคลังสินค้า

อนึ่ง โบรรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้านั้น ท่านให้มีรายละเอียดดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (1) ชื่อหรือยี่ห้อ และสำนักของผู้ฝาก
- (2) ที่ตั้งคลังสินค้า

- (3) คำบำเหน็จสำหรับเก็บรักษา
- (4) สภาพของสินค้าที่เก็บรักษา และน้ำหนักหรือ ขนาดแห่งสินค้านั้น กับทั้งสภาพ จำนวน และเครื่องหมายหีบห่อ
- (5) สถานที่และวันออกใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้านั้น
- (6) ถ้าได้กำหนดกันไว้ว่า ให้เก็บสินค้าไว้ชั่วเวลาเท่าใด ให้แจ้งกำหนดนั้นด้วย
- (7) ถ้าของที่เก็บรักษามีประกันภัย ให้แสดงจำนวนเงินที่ประกันภัย กำหนดเวลาที่ประกันภัย และชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับประกันภัยด้วย

อนึ่ง นายคลังสินค้าต้องจดยละเอียดทั้งนี้ลงไว้ในต้นขั้วด้วย

ตามที่กฎหมายกำหนดรายการโดยละเอียดดังกล่าวนี้ไว้ว่าจะต้องเป็นรายการที่ปรากฏในใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า เพราะใบรับของคลังสินค้าก็ดี ประทวนสินค้าก็ดี มิใช่มีความสำคัญแต่เพียงเป็นหลักฐานเอกสารแสดงสัญญาการเก็บของในคลังสินค้านั้น แต่เป็นเครื่องมือให้ความสะดวกในการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ฝากไว้นั้น หรือจำหน่ายในสินค้าที่ฝากไว้นั้นได้อีกด้วย (ดูมาตรา 776, 777, 784, 785)

2.3.2 รายการโดยเฉพาะ

มาตรา 779 อันใบรับของคลังสินค้าก็ดี ประทวนสินค้านี้ก็ดี ท่านว่าหาอาจออกให้หรือสลักหลังให้แก่ผู้ถือได้ไม่

อันที่จริง บทบัญญัติมาตรานี้เป็นการกล่าวข้อความในมาตรา 778 (1) ที่กำหนดให้ใบรับของคลังสินค้าก็ดี ประทวนสินค้านี้ก็ดี ต้องระบุชื่อหรือยี่ห้อ และสำนักของผู้ฝาก จะไม่ระบุชื่อผู้ฝาก โดยระบุว่า “ผู้ถือ” ดังนี้ไม่ได้ แต่นอกจากนั้น มาตรา 779 ยังได้กำหนดไว้อีก ถึงกรณีสลักหลังเอกสารดังกล่าวว่าจะสลักหลังให้แก่ผู้ใดโดยไม่ระบุชื่อนั้น กล่าวคือ ผู้ฝากจะโอนหรือจำหน่ายสินค้าที่ฝากโดยสลักหลังในใบรับของคลังสินค้าหรือในประทวนสินค้านี้ให้แก่ผู้ถือดังนี้ ทำไม่ได้อีกเช่นเดียวกัน

การสลักหลัง (Endorsement) โอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ฝาก ได้แก่การที่ผู้ฝากบันทึกการโอนลงไว้ที่หลังใบรับของคลังสินค้า ว่าโอนให้แก่ผู้ใด โดยระบุชื่อผู้รับโอนด้วย แล้วลงลายมือชื่อผู้โอน เช่น แดง ผู้ฝาก จะโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ฝากในคลังสินค้าแก่ดำ ดังนี้ แดงก็ต้องเขียนลงที่หลังใบรับของคลังสินค้าว่า

โอนให้แก่ดำ
(ลงชื่อ) แดง

2.4 การจำนำ

2.4.1 ประทวนสินค้าเป็นเครื่องมือในการจำนำ

มาตรา 777 อันประทวนสินค้านั้น ย่อมให้สิทธิแก่ผู้ฝากที่จะสลักหลังจำนำสินค้า ซึ่งจดแจ้งไว้ในประทวนได้ โดยไม่ต้องส่งมอบสินค้านั้นแก่ผู้รับสลักหลัง

แต่เมื่อผู้ฝากประสงค์จะนำสินค้า ต้องแยกประทวนออกเสียจากใบรับของคลังสินค้า และส่งมอบประทวนนั้นให้แก่ผู้รับสลักหลัง

จากบทบัญญัติมาตรา 777 วรรคแรก แสดงให้เห็นว่า ประทวนสินค้านั้น มีไว้เป็นเครื่องมือให้ความสะดวกในการที่ผู้ฝากต้องการที่จะจำนำสินค้าที่ฝากเก็บไว้ในคลังสินค้า โดยที่ผู้ฝากไม่จำเป็นต้องส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้รับจำนำเหมือนกรณีจำนำทรัพย์สินอื่น ๆ โดยทั่วไปผู้ฝากเพียงแต่สลักหลังคือบันทึกการจำนำลงบนหลังประทวนสินค้านั้น ทำนองเดียวกับการสลักหลังโอนกรรมสิทธิ์สินค้าที่ฝากเก็บไว้ในคลังสินค้าลงในใบรับของคลังสินค้าซึ่งมีสาระสำคัญว่าจะต้องระบุชื่อผู้รับจำนำ แล้วลงลายมือชื่อผู้จำนำ จะไม่ระบุชื่อผู้รับจำนำไม่ได้ ต้องห้ามตามมาตรา 779 ดังได้กล่าวแล้ว

สำหรับวรรค 2 ของมาตรา 777 เป็นวิธีการกำหนดให้ผู้ประสงค์จะจำนำสินค้าที่เก็บไว้ในคลังสินค้า ต้องส่งมอบประทวนสินค้านั้นแก่ผู้รับจำนำ กล่าวคือ มิใช่ว่าเมื่อต้องการจะจำนำทรัพย์สินที่เก็บไว้ในคลังสินค้า ก็เพียงแต่สลักหลังบันทึกการจำนำดังกล่าวไว้ในมาตรา 777 วรรคแรกเท่านั้นเท่านั้น ผู้จำนำต้องส่งมอบประทวนที่มีการสลักหลังบันทึกการจำนำ แล้วส่งมอบให้ผู้รับจำนำด้วย แต่ไม่ต้องส่งมอบใบรับของคลังสินค้าไปด้วย

2.4.2 คู่สัญญาต้องจดแจ้งการจำนำลงไว้ในใบรับของคลังสินค้า

มาตรา 780 เมื่อใดผู้ฝากสลักหลังประทวนสินค้าให้แก่ผู้รับจำนำ คู่สัญญาต้องจดแจ้งการที่สลักหลังนั้นลงไว้ในใบรับของคลังสินค้าด้วย

ถ้ามิได้จดแจ้งไว้ดังนั้น ท่านว่าการจำนำนั้นหาอาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้ซื้อสินค้าสืบไปนั้นได้ไม่

ตัวบทมาตรานี้ กำหนดวิธีการที่ผู้จำนำและผู้รับจำนำจะต้องปฏิบัติไว้นอกเหนือจากที่ผู้จำนำจะต้องสลักหลังประทวนสินค้า และส่งมอบประทวนนั้นแก่ผู้รับจำนำแล้ว คู่สัญญาคือทั้งผู้จำนำและผู้รับจำนำจะต้องจดแจ้งการจำนำนั้นลงไว้ในใบรับของคลังสินค้าด้วย มิฉะนั้นแล้วจะยกเอาการจำนำสินค้าที่ฝากเก็บไว้ในคลังสินค้ามาต่อสู้ผู้ซื้อสินค้าไม่ได้ เหตุผลก็คือ ผู้ฝากสินค้าไว้ในคลังสินค้านั้น เมื่อต้องการ นายคลังสินค้าจะต้องส่งมอบทั้งใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า (มาตรา 775) และใบรับของคลังสินค้าเป็นเครื่องมือใน

การโอนกรรมสิทธิ์สินค้าที่เก็บไว้ในคลังสินค้าได้ (มาตรา 776) เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าหลังจากที่ผู้ฝากได้จำหน่ายสินค้าโดยการสลักหลังและส่งมอบประทวนสินค้าแก่ผู้รับจำหน่ายไปแล้วโดยมิได้จดแจ้งการจำหน่ายไว้ที่ใบรับของคลังสินค้าแล้ว ต่อมาผู้ฝากได้โอนกรรมสิทธิ์สินค้านั้นโดยการสลักหลังในใบรับของคลังสินค้าส่งมอบให้ผู้รับโอนไป ผู้รับโอนก็อาจอ้างได้ว่า สินค้านั้นปลอดจากจำหน่าย แต่เมื่อกฎหมายบังคับให้ผู้สัญญาจดทะเบียนการจำหน่ายไว้ในใบรับของคลังสินค้าแล้วเช่นนี้ เมื่อคู่สัญญาปฏิบัติตามกฎหมาย ก็ไม่มีทางที่ผู้รับโอนจะอ้างเอาเช่นนั้นได้

2.4.3 คู่สัญญาต้องจดทะเบียนการจำหน่ายไว้ในใบรับของคลังสินค้าแล้ว

มาตรา 781 เมื่อประทวนสินค้าได้สลักหลังและส่งมอบแก่ผู้รับจำหน่ายแล้ว ให้ผู้ฝากกับผู้รับจำหน่ายจดลงไว้ในประทวนสินค้าเป็นสำคัญว่า ได้จดข้อความตามที่บัญญัติในมาตราก่อนไว้ในใบรับของคลังสินค้าแล้ว

เมื่อได้สลักหลังจำหน่ายสินค้าที่ฝากไว้ในคลังสินค้า และคู่สัญญาในการจำหน่ายจดทะเบียนการจำหน่ายลงในใบรับของคลังสินค้าแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้คู่สัญญาต้องจดทะเบียนการจำหน่ายอีกว่า ได้จดทะเบียนการจำหน่ายลงในใบรับของสินค้าแล้ว ข้อนี้ กฎหมายคงประสงค์ที่จะให้ใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้ามีข้อความรับกัน เป็นประโยชน์ในทางพยานหลักฐาน มิให้มีทางโต้แย้งได้ว่า สินค้านั้นปลอดจากจำหน่าย และอย่างน้อยก็เป็นการเตือนผู้รับจำหน่ายไปในตัวว่า ถ้าไม่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 781 นี้ ก็แสดงว่ายังไม่ได้จดทะเบียนการจำหน่ายลงในใบรับของคลังสินค้า คู่สัญญาจำหน่ายก็จะได้ไปจัดการจดทะเบียนเสียให้เรียบร้อย

2.4.4 ผู้รับจำหน่ายต้องแจ้งแก่นายคลังสินค้า

มาตรา 782 เมื่อใดผู้ฝากจำหน่ายสินค้าและส่งมอบประทวนสินค้าแก่ผู้รับสลักหลังแล้ว ผู้รับสลักหลังเช่นนั้นต้องมีจดหมายบอกกล่าวแก่นายคลังสินค้าให้ทราบจำนวนหนี้ซึ่งจำหน่ายสินค้านั้นเป็นประกัน ทั้งจำนวนดอกเบี้ยและวันอันหนี้ยนั้นจะถึงกำหนดชำระ เมื่อนายคลังสินค้าได้รับคำบอกกล่าวเช่นนั้นแล้ว ต้องจดยกรายการทั้งนั้นลงในต้นขั้ว

ถ้าและมีได้จดในต้นขั้วเช่นนั้น ท่านว่าการจำหน่ายนั้นหาอาจจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้ทั้งหลายของผู้ฝากได้ไม่

บทบัญญัตินี้นับเป็นอีกข้อหนึ่งซึ่งผู้รับจำหน่ายสินค้าที่เก็บไว้ในคลังสินค้าจะต้องปฏิบัติ

2.4.5 จำนำโดยสลักหลังใบรับของคลังสินค้าก็ได้

มาตรา 785 สินค้าซึ่งเก็บรักษาไว้นั้นอาจจำนำได้แต่ด้วยสลักหลังประทวนสินค้า เมื่อประทวนสินค้าได้สลักหลังแล้ว สินค้านั้นจะจำนำแก่ผู้อื่นอีกชั้นหนึ่งด้วยสลักหลังใบรับของคลังสินค้าอย่างเดียวกับสลักหลังประทวนสินค้านั้นก็ได้

ได้กล่าวแล้วว่า ปกติใบรับของคลังสินค้านั้นเป็นเครื่องมือเพื่อการโอนกรรมสิทธิ์สินค้าที่เก็บไว้ในคลังสินค้า (มาตรา 776) แต่นอกเหนือจากนั้นใบรับของคลังสินค้าอาจใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการจำนำอย่างเดียวกันกับประทวนสินค้าได้อีกด้วย หากว่าประทวนสินค้านั้นได้สลักหลังจำนำไปแล้ว จึงเป็นอันว่า การจะจำนำสินค้าที่เก็บไว้ในคลังสินค้า จะกระทำได้ก็แต่โดย 2 วิธีเท่านั้น คือ

- (1) สลักหลังประทวนสินค้า และ
- (2) สลักหลังใบรับของคลังสินค้า เมื่อได้สลักหลังจำนำในประทวนสินค้าไปแล้ว จะจำนำโดยวิธีอื่นนอกจากที่กล่าวแล้วนี้ไม่ได้

2.4.6 การโอนประทวนสินค้าเมื่อไม่มีการจำนำ

มาตรา 786 ตราใบสินค้าที่เก็บรักษาไว้ไม่ได้จำนำ ท่านว่าจะโอนใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าไปต่างหากจากกันไม่ได้อยู่ตราบนั้น

บทมาตรานี้กำหนดให้ใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าอยู่ในมือผู้ฝากหรือผู้รับโอนคนเดียวกันเสมอ ไม่ว่าจะโอนเปลี่ยนมือให้กับผู้ใดไป เว้นแต่สินค้าที่เก็บรักษาไว้ได้จำนำไปแล้ว ซึ่งผู้จำนำจะต้องสลักหลังการจำนำและส่งมอบประทวนสินค้าแยกไปให้กับผู้รับจำนำ (มาตรา 777) เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ฝากต้องการที่จะโอนกรรมสิทธิ์สินค้าที่เก็บรักษาไว้ซึ่งยังมีได้จำนำให้กับผู้ใด ผู้ฝากก็ต้องสลักหลังการโอนลงในใบรับของคลังสินค้า (มาตรา 776) แล้วส่งมอบให้ผู้รับโอนไปทั้งใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าด้วย

2.4.7 การสลักหลังในประทวนสินค้าครั้งแรก

มาตรา 787 ในการสลักหลังในประทวนสินค้าครั้งแรกนั้น ต้องแจ้งจำนวนวันที่จำนำสินค้าเป็นประกัน ทั้งจำนวนดอกเบี้ยที่จะต้องชำระ และวันที่หนี้จะถึงกำหนดชำระด้วย นับว่าเป็นอีกบทมาตรานึ่งที่กำหนดวิธีปฏิบัติในการสลักหลังเพื่อการจำนำสินค้าที่เก็บรักษาไว้ ว่าจะต้องมีการจดแจ้งจำนวนวันที่จำนำสินค้าเป็นประกัน ทั้งจำนวนดอกเบี้ยที่จะต้องชำระ พร้อมทั้งจดแจ้งวันที่หนี้จะถึงกำหนดชำระด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้รู้แน่ๆ หนี้ที่เอาสินค้าจำนำไว้นั้นมีจำนวนเท่าใด กำหนดชำระกันเมื่อใด อันเป็นหลักฐานเกี่ยวแก่สิทธิ

เรียกร่องระหว่างผู้จำหน่ายกับผู้รับจำหน่าย อนึ่ง การสลักหลังจำหน่ายในประทวนสินค้า แล้วเมื่อถึงกำหนดชำระ หากผู้ฝากคือผู้จำหน่ายสินค้าเป็นประกันยังไม่สามารถชำระหนี้ ก็ได้อถอนจำหน่ายได้ ผู้จำหน่ายหรือผู้ฝากนั้นก็อาจขอต่อระยะเวลาการจำหน่ายสินค้าเป็นระยะๆ มีกำหนดต่อไปได้อีก เมื่อผู้รับสลักหลังหรือผู้รับจำหน่ายตกลงให้ต่อระยะเวลาการจำหน่ายสินค้าเป็นระยะประกันออกไป การจำหน่ายนั้นก็ยังคงมีผลต่อไปตามระยะเวลานั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 575/2507)

เท่าที่กล่าวมาแล้วทำให้อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า การสลักหลังการจำหน่ายในประทวนสินค้านี้ มีวิธีปฏิบัติเพิ่มเติมมากกว่าการสลักหลังการโอนในใบรับของคลังสินค้าอยู่ 4 ประการ คือ ดังที่กล่าวแล้วในมาตรา 780 ประการหนึ่ง, 781 ประการหนึ่ง, 782 ประการหนึ่ง, และสุดท้ายคือ 787 นี้่อีกประการหนึ่ง

2.5 การรับสินค้า

2.5.1 เมื่อไม่มีการจำหน่าย

มาตรา 788 อันสินค้าที่เก็บรักษาไว้ในคลังนั้น จะรับเอาไปได้แต่เมื่อเวนคืนใบรับของคลังสินค้า

เมื่อไม่มีการจำหน่ายสินค้าที่เก็บรักษาไว้ ผู้ทรงใบรับของคลังสินค้าก็จะมีทั้งใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า (มาตรา 775, 786) แม้กระนั้นมาตรา 788 ก็บังคับไว้ให้ผู้ทรงใบรับของคลังสินค้าเวนคืนแต่ใบรับของคลังสินค้าอย่างเดียวเท่านั้นก็พอ เมื่อต้องการจะรับสินค้าที่ฝากเก็บไว้ในคลังสินค้าออกไป

คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 788 และคำวิจารณ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 2450/2516 ธนาคารเมอร์แคนไต์ลด์ จำกัด โจทก์
บริษัทเกรียงฤทธิ์ จำกัด กับพวก จำเลย

แม้จำเลยที่ 2 ประกอบกิจการคลังสินค้า โดยไม่ได้จดทะเบียนขออนุญาตตามกฎหมาย แต่พฤติการณ์ที่จำเลยที่ 2 ปฏิบัติต่อจำเลยที่ 1 และโจทก์เป็นไปในฐานะนายคลังสินค้า ถือถือว่าโจทก์และจำเลยทั้ง 2 ได้ตกลงนำลักษณะเก็บของในคลังสินค้ามาใช้ต่อกันกรณีไม่ใช่เป็นเรื่องเช่าสถานที่เก็บทรัพย์สินและฝากทรัพย์สินธรรมดา โจทก์ไม่ทราบจำเลยมีได้รับอนุญาตจดทะเบียนตาม พ.ร.บ. ควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยฯ การไม่จดทะเบียนไม่กระทบกระเทือนโจทก์ การที่จำเลยที่ 2 นายคลังสินค้า มอบสินค้าให้จำเลยที่ 1 ผู้ฝากสินค้าไป โดยมีได้มีการเวนคืนใบรับฝากสินค้า และฝากสินค้าส่งของโจทก์ผู้รับโอนใบรับฝากสินค้า ต้องรับผิดชอบตาม ป.พ.พ. มาตรา 771, 665

คำวิจารณ์ ประเด็นแรกที่ได้จากคำพิพากษานี้ก็คือ การจะนำกฎหมายเรื่องเก็บของในคลังสินค้ามาใช้นี้ ไม่จำเป็นว่าผู้รับฝากจะต้องได้จดทะเบียนขออนุญาตประกอบกิจการคลังสินค้าตามกฎหมายพิเศษนั้นแล้วเสมอไป เพราะถ้าโดยพฤติการณ์ที่ปฏิบัติต่อกัน ผู้ฝากเชื่อว่าได้รับบริการจากคลังสินค้าแล้ว ก็ต้องนำกฎหมายในเรื่องเก็บของในคลังสินค้ามาใช้ เรื่องนี้พอเทียบเคียงได้กับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1124/2512 ซึ่งได้วินิจฉัยว่า แม้ผู้รับฝากเงินจะประกอบการพาณิชย์โดยมิได้รับอนุญาต แต่ผู้ฝากมิได้ร่วมรู้ในการกระทำของผู้รับฝาก ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามโดยกฎหมาย ดังนั้น นิติกรรมรับฝากเงินระหว่างผู้ฝากกับผู้รับฝาก ย่อมไม่เป็นโมฆะ ผู้ฝากมีสิทธิเรียกคืนจากผู้รับฝากได้ (โปรดดูที่ได้วิจารณ์ไว้ในหัวข้อ “คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 657 และคำวิจารณ์” ที่ได้กล่าวแต่ต้น)

เมื่อถือว่าต้องนำกฎหมายในเรื่องของสัญญาเก็บของในคลังสินค้าใช้ก็ปรากฏว่า มาตรา 771 ในเรื่องสัญญาเก็บของในคลังสินค้า ให้นำกฎหมายเรื่องฝากทรัพย์สินธรรมดามาใช้ด้วยเท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติในลักษณะเก็บของในคลังสินค้า ก็ปรากฏว่าความตอนหนึ่งของ มาตรา 665 บัญญัติหน้าที่ของผู้รับฝากไว้ว่า ผู้รับฝากจะต้องส่งคืนทรัพย์สินที่ฝากตามคำสั่งโดยชอบ แต่ปรากฏว่าในคดีนี้ยังไม่ได้มีคำสั่งโดยชอบ (คำสั่งจากผู้รับโอนใบรับของคลังสินค้าคือ โจทก์ในคดีนี้) ให้โอนทรัพย์สินในคลังสินค้าไปให้ผู้ใด ผู้รับฝากหรือนายคลังสินค้าจึงยังไม่อาจโอนสินค้าให้จำเลยที่ 1 แต่ยังคงมีหน้าที่ต้องดูแลสินค้านั้นต่อไป การที่นายคลังคือจำเลยที่ 2 โอนสินค้าโดยฝ่าฝืนคำสั่งเช่นนี้ จึงเป็นการกระทำโดยปราศจากอำนาจ นับว่าผิดหน้าที่ตามมาตรา 771 ประกอบกับมาตรา 665 ดังกล่าว

อีกประการหนึ่ง มาตรา 788 กำหนดไว้ชัดเจนยิ่งขึ้น ให้นายคลังสินค้าต้องขอเวรคืนใบรับของคลังสินค้า จึงจะส่งมอบสินค้าให้กับผู้ทรงใบรับของคลังสินค้านั้นได้ แต่ก็ปรากฏว่า จำเลยที่ 2 หาได้ปฏิบัติตามกฎหมายนี้ไม่ กลับส่งสินค้าให้จำเลยที่ 1 ไป โดยมิได้ขอเวรคืนใบรับฯ นับว่ากระทำผิดหน้าที่ตามกฎหมายอีก จำเลยที่ 2 จึงต้องรับผิดชอบ

2.5.2 เมื่อมีการจำหน่าย

มาตรา 789 ถ้าได้แยกประทวนสินค้าออกสลับหลังจำหน่ายแล้ว จะรับเอาสินค้าได้แต่เมื่อเวรคืนทั้งใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้า

แต่ถ้าผู้ทรงใบรับของคลังสินค้าอาจให้คืนสินค้าแก่ตนได้ในเวลาใด ๆ เมื่อวางเงินแก่นายคลังสินค้าเต็มจำนวนหนึ่งซึ่งลงไว้ในประทวนสินค้า กับทั้งดอกเบี้ยจนถึงวันกำหนดชำระหนี้ด้วย

อนึ่ง จำนวนเงินที่วางเช่นนี้ นายคลังสินค้าต้องชำระแก่ผู้ทรงประทวนสินค้าในเมื่อเขาเวรคืนประทวนนั้น

โดยปกติเมื่อผู้ฝากได้ชำระหนี้จำนำแล้ว ผู้ฝากก็จะกลับเป็นผู้ถือหรือผู้ทรงทั้งใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าตามเดิม เพราะฉะนั้น เมื่อผู้ฝากต้องการรับเอาสินค้า จึงสามารถเวนคืนทั้งใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าให้แก่ขายคลังสินค้าได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ฝากยังไม่ได้ชำระหนี้จำนำ กฎหมายก็เปิดโอกาสให้ผู้ฝากได้รับสินค้าที่ฝากเก็บไว้คืน โดยเวนคืนแต่ใบรับของคลังสินค้าอย่างเดียวได้ แต่เนื่องจากผู้ฝากยังมีหนี้จำนำเกี่ยวพันอยู่กับสินค้าที่ฝากเก็บไว้นั้น จึงจำเป็นต้องอยู่เองที่กฎหมายจะต้องบังคับให้ผู้ฝากชำระหนี้จำนำรวมทั้งดอกเบี้ยไว้กับขายคลังสินค้า เพื่อขายคลังสินค้าจะได้ชำระหนี้จำนำแก่ผู้รับจำนำแทนผู้ฝากไป ในเมื่อผู้รับจำนำได้นำประทวนสินค้ามาเวนคืนให้กับตน

2.6 การขายทอดตลาด

2.6.1 การยื่นคำคัดค้าน

มาตรา 790 ถ้าหนี้ซึ่งสินค้าจำนำเป็นประกันมิได้ชำระเมื่อวันถึงกำหนดไซ้ ผู้ทรงประทวนสินค้าเมื่อได้ยื่นคำคัดค้านตามระเบียบแล้ว ชอบที่จะให้ขายคลังสินค้าขายทอดตลาดสินค้านั้นได้ แต่ห้ามห้ามมิให้ขายทอดตลาดก่อนแปดวัน นับแต่วันคัดค้าน

โดยปกติ ถ้าผู้ฝากนำเงินมาชำระหนี้จำนำ ก็จะไม่มีการบังคับจำนำ แต่ถ้าผู้ฝากไม่ชำระหนี้จำนำเมื่อถึงกำหนดเวลาชำระ ก็จำเป็นต้องให้ผู้รับจำนำ (หรือผู้ทรงประทวนสินค้าในกรณีที่ผู้รับจำนำโอนสิทธิรับชำระหนี้ โดยสลักหลังให้ผู้อื่นไป) จะต้องบังคับชำระหนี้ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดวิธีการไว้อย่างหนึ่งว่า ผู้ทรงประทวนสินค้าเมื่อได้ยื่นคำคัดค้านตามระเบียบแล้ว ก็ชอบที่จะให้ขายคลังสินค้าขายทอดตลาดสินค้านั้นได้

วิธีการยื่นคำคัดค้านเป็นอย่างไรนั้น ปรากฏอยู่ในมาตรา 961 และ 962 ซึ่งมาตรา 795 ให้นำมาใช้บังคับได้ กล่าวคือ ผู้ทรงประทวนสินค้าต้องไปร้องขอให้นายอำเภอหรือผู้แทนนายอำเภอ หรือทนายความผู้ได้รับอนุญาตเพื่อการนี้ ทำให้ โดยนายอำเภอหรือผู้แทนนายอำเภอฯ จะต้องนำประทวนสินค้านั้นไปทวงถามผู้จำนำก่อน เมื่อผู้จำนำยังไม่ชำระก็จะทำคำคัดค้านขึ้น มีข้อความดังปรากฏในมาตรา 962 แล้วมอบให้ผู้ทรงประทวนสินค้าไป เสร็จแล้วก็บอกกล่าวคำคัดค้านนั้นไปยังผู้จำนำ ก็เป็นอันเสร็จพิธียื่นคำคัดค้านผู้ทรงประทวนสินค้าก็ขอให้ขายคลังสินค้าขายทอดตลาดสินค้านั้นได้ แต่ขายคลังสินค้าจะลงมือขายทอดตลาดก่อนแปดวันนับแต่วันคัดค้านมิได้ และก็ควรที่จะขายภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันคัดค้านด้วย มิฉะนั้น ผู้ทรงประทวนไม่อาจไล่เบี้ยเอาจำนวนเงินที่ค้างชำระแก่ผู้สลักหลังคนก่อน ๆ ทั้งหมด หรือแต่คนใดคนหนึ่งได้ (มาตรา 794)

2.6.2 การแจ้งผู้ฝาก

มาตรา 791 ผู้ทรงประทวนสินค้าต้องมีจดหมายบอกกล่าวให้ผู้ฝากทราบเวลาและสถานที่ที่จะขายทอดตลาด

นอกจากหลักเกณฑ์ที่จะต้องกระทำดังบัญญัติไว้ในมาตรา 790 ดังกล่าวแล้ว ในการจะขายทอดตลาดสินค้านั้น ผู้ทรงประทวนสินค้านั้นยังมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งให้ผู้ฝากทราบเวลาและสถานที่ที่จะขายทอดตลาดด้วย โดยต้องแจ้งด้วยวิธีจดหมายบอกกล่าวไป (notify the depositor in writing)

2.6.3 การชำระเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดสินค้า

(1) กรณีมีเงินพอ

มาตรา 792 นายคลังสินค้าต้องหักเงินที่ค้างชำระแก่ตนเนื่องด้วยการเก็บรักษาสินค้านั้นจากจำนวนเงินสุทธิที่ขายทอดตลาดได้ และเมื่อผู้ทรงประทวนสินค้านำมาประทวนเวนคืน ต้องเอาเงินที่เหลือนั้นให้ตามจำนวนที่ค้างชำระแก่เขา

ถ้ามีเงินเหลือเท่าใดต้องใช้แก่ผู้รับจำนำคนหลัง เมื่อเขาเวนคืนใบรับของคลังสินค้า หรือถ้าไม่มีผู้รับจำนำคนหลังหรือผู้รับจำนำคนหลังได้รับชำระหนี้แล้ว ก็ให้ชำระเงินที่เหลืออยู่นั้นแก่ผู้ทรงใบรับของคลังสินค้า

มาตรานี้กล่าวโดยสรุปก็หมายความว่า เป็นบทบัญญัติที่ว่าไปตามความยุติธรรมคือ ผู้ฝากเป็นเจ้าของสินค้า เพราะฉะนั้น สินค้านั้นเมื่อขายได้ราคาเท่าใด เงินที่ขายได้ก็ตั้งเป็นของเจ้าของคือผู้ฝาก หรือผู้รับโอนสินค้านั้น . ตอนนี้เมื่อผู้ฝากมีหนี้อันเกี่ยวพันอยู่กับสินค้านั้นอย่างไร ผู้ฝากหรือผู้รับโอนสินค้านั้นก็ต้องชดใช้หนี้นั้นจนหมดสิ้น ชำระหนี้หมดแล้วยังมีเงินเหลือเท่าไร เงินที่เหลือก็ต้องเป็นของเจ้าของสินค้านั้นคือผู้ฝากหรือผู้รับโอน ไม่ควรเป็นของผู้อื่น เพราะผู้ฝากหรือผู้รับโอนเป็นเจ้าของสินค้านั้นดังกล่าวแล้ว

อย่างไรก็ดี กฎหมายได้กำหนดการชำระหนี้ก่อนหลังไว้ว่าให้ชำระหนี้นายคลังสินค้าก่อน เหลือแล้วให้นำชำระผู้ทรงประทวนสินค้า และถ้ายังเหลืออีกจึงให้ชำระผู้รับจำนำคนหลังคือผู้รับจำนำด้วยการสลักหลังใบรับของคลังสินค้านั้นดังบัญญัติไว้ในมาตรา 785 ตอนท้าย

(2) กรณีเงินไม่พอ

มาตรา 793 ถ้าจำนวนเงินสุทธิที่ขายทอดตลาดได้ไม่พอชำระหนี้แก่ผู้ทรงประทวนสินค้านั้น นายคลังสินค้าต้องคืนประทวนสินค้านั้นแก่เขา กับจดบอกจำนวนเงินที่ได้ชำระลงไว้ในประทวนสินค้านั้น แล้วจดลงไว้ในสมุดบัญชีของตนด้วย

การที่กฎหมายกำหนดให้นายกคลังสินค้าต้องคืนประทวนสินค้าแก่ผู้ทรงไปโดย
จดจำนวนเงินที่ได้ชำระลงไว้ในประทวน พร้อมทั้งจดลงไว้ในสมุดบัญชีของนายกคลังสินค้าด้วย
ก็เพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่าผู้ฝากยังมีหนี้ที่จะต้องชำระอยู่อีก ตลอดทั้งผู้สตั๊กหลังประทวน
สินค้าคนก่อน ๆ ก็อาจถูกไล่เบี่ยเอาได้

2.6.4 การไล่เบี่ย

มาตรา 794 ผู้ทรงประทวนสินค้ามีสิทธิจะไล่เบี่ยเอาจำนวนเงินที่ยังค้างชำระนั้น
แก่ผู้สตั๊กหลังคนก่อน ๆ ทั้งหมด หรือแต่คนใดคนหนึ่งได้ แต่ต้องได้ขายทอดตลาดภายใน
เดือนหนึ่งนับแต่วันตัดค่าน

อนึ่ง ท่านห้ามมิให้ฟ้องไล่เบี่ยเมื่อพ้นเวลาปีหนึ่งนับแต่วันขายทอดตลาด

สืบเนื่องจากกรณีที่ผู้ทรงประทวนสินค้าได้รับชำระหนี้ไม่ครบจำนวนดังกล่าว
แล้วในข้อก่อน กฎหมายเปิดโอกาสให้ไล่เบี่ยเอาจากผู้สตั๊กหลังประทวนสินค้าคนก่อน ๆ ได้
เรื่องนี้นับว่าเป็นผลแตกต่างกับกรณีสตั๊กหลังโอนสินค้าลงในใบรับของคลังสินค้า เพราะกรณี
การโอนกรรมสิทธิ์สินค้าดังกล่าว ผู้โอนหมดภาระเสร็จสิ้นไป แต่การโอนสิทธิรับชำระหนี้โดย
สตั๊กหลังประทวนสินค้านี้ หากต่อมาสินค้าที่ฝากไม่พอหนี้จํานา ผู้ทรงประทวนคนสุดท้าย
มีสิทธิไล่เบี่ยเอาจากผู้สตั๊กหลังได้

2.7 การนำบทบัญญัติว่าด้วยตัวเงินมาใช้

มาตรา 795 บทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้ อันว่าด้วยตัวเงินนั้น ท่านให้
ใช้ได้ถึงประทวนสินค้าและใบรับของคลังสินค้าซึ่งได้สตั๊กหลังอย่างประทวนสินค้านั้นด้วย
เพียงที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติทั้งหลายในลักษณะนี้

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า มีหลายกรณีที่อาจนำบทบัญญัติว่าด้วยตัวเงินมาใช้ได้กับกรณี
ประทวนสินค้า เป็นต้นว่า อาจนำหลักเกณฑ์เรื่องการยื่นคำคัดค้านตามมาตรา 961, 962 มาใช้
กับกรณีการยื่นคำคัดค้านเพื่อบังคับหนี้จํานาด้วยการขายทอดตลาดสินค้าที่จํานาดังบัญญัติ
ไว้ในมาตรา 790 หรือกรณีการไล่เบี่ยอันสืบเนื่องจากความในมาตรา 794 นั้น กล่าวคือ ผู้สตั๊ก
หลังซึ่งถูกไล่เบี่ยยอมมีสิทธิฟ้องไล่เบี่ยเอาจากผู้สตั๊กหลังคนก่อน ๆ ไปอีกได้ ซึ่งต้องไล่เบี่ย
ภายในอายุความหกเดือนนับแต่ตนได้ชำระแล้ว หรือได้ถูกฟ้อง (เป็นการนำความในมาตรา
1003 มาใช้) ดังนี้ เป็นต้น